

ביאורים

במקום אחר מבאר הרב קוק שהאהבה האמיתית היחידה, ראויה רק לה'. זאת מאחר שמשמעות האהבה הוא רצון להדבקות ולהזדהות. וראוי לרצות להדבק בדבר השלם ולא בחסר, וכמובן שהשלם היחיד הוא ה'. לאחר שמבינים זאת, אנו מבינים שהמציאות כולה היא הבריאה של ה' והגילוי שלו, ואז מתמלאים באהבה אליה. כמו כן, הרב קוק מבאר במספר מקומות שהתשובה היא מהלך אדיר של המציאות כולה. כמובן שביסודו של הסבר זה מונחת ההבנה שכל העולם ראוי לפעול בהרמוניה אחת שלמה, כי הרי מקור ההרמוניה הוא בקב"ה ואילו היא שואפת לשוב. באופן טבעי אדם קולט בקרבו את מהותה של ההרמוניה הזו, ושואף למצוא בה את מקומו. המודל הבסיסי לכך הוא עולם הטבע, על אף שהאדם בשונה מהטבע עושה את הבחירות שלו מתוך מודעות. העולם עדיין לא הגיע למקום שבו ישנה הרמוניה, משום שעדיין יש תחרות, חיכוכים ומלחמות, ובחירותיהם של בני אדם עדיין אינן מושלמות. לא לחנם אמר רבי עקיבא ש"ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה". הסכנה בדימוי לעולם הטבע היא ששאפותיו של האדם יסתכמו בחומריות. חומריות אצל האדם יכולה להביאו לדרגה נמוכה יותר מבהמה. לעומת זאת, התשובה מעלה את האדם למקום שלא יסתור את החומריות, אלא יציב אותה ברמתו של האדם בהרמוניה המושלמת השואפת כלפי השמים. אדם שחוטא נמצא במצב של ריחוק מההרמוניה גם מבחינה מעשית וגם מבחינה תודעתית. הוא נמצא בעולם של פירוד. התיקון צריך להיות תודעתי - שכלי, רגשי וגם מעשי. מבחינה תודעתית יש להחזיר את האהבה לכול, ומבחינה מעשית יש להבין שאם הרעיון הגדול הזה לא יתגלה בפועל, בפרטי מעשים קטנים על-פי הדרכת התורה, אזי אין לו שום ערך. המעשה הקטן הוא קצה החוט, מהגילוי השלם של כל השרשרת הגדולה של גילוי ה' במציאות ועד הבחירה לעשות את ציווי ה' של אותו אדם ברגע אחד בלבד.

הרחבות

• הפיכת הרע לטוב

הרע מצטרף אל הטוב לתבולו... ובזה נעשים הַדְּוֹנוֹת לְזִכִּיּוֹת מַמְשׁ. הגמרא אומרת שהתורה משמשת תבלין ליצר הרע: "כך הקב"ה אמר להם לישראל - בני בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו" [קידושין ל:]. כמה מגדולי ישראל העירו, שבדברי הגמרא הללו לא נאמר שהתורה היא דרך לנצח את יצר הרע - אלא 'תבלין' ליצר הרע, כלומר דרך הדבקות בתורה יוכל האדם להפוך את מרירותו של יצר הרע ולהשתמש בה לדברים טובים ולקדושה. וכפי שביאר רבי צדוק הכהן מלובלין את עניין התשובה מאהבה: "ואהבה הוא שמהפך המר שהוא היצר והחשק שבאדם למתוק שמושכו לבית המדרש ולדברי תורה שבוה היצר רע - טוב מאוד... וזהו התורה תבלין ליצר לתבולו להיות טוב" [צדקת הצדיק אות רמב].

בדרך הפשט ניתן להסביר כמו שהסביר הרב אליהו דסלר, שאמנם התיקון השלם של העברה ניכר רק בעולם הבא, ומבחינת האדם - בעולם הזה - רגע העברה נותר רע כפי שהיה. אך אם עשה תשובה אחר כך, העברה נעשית כלי לתשובה, כי היא זו שגרמה בסופו של דבר להתעלות של האדם [מכתב מאליהו, ח"ד עמ' 83].

שאלות לדין

- א. מה הקשר בין חטא לשנאת הבריאה?
- ב. איך נדע להשתמש ברע, כתבלין הנועד לרומם את הטוב?

**לעילוי נשמת אביטל יהודית בת הרב אייל ואיריס לבית חיון
לעילוי נשמת שרה אסתר בת יוסף מרדכי הי"ד**

ד. כל חטא, אפילו הקל שבחטאים, מטביע בקרב האדם שנאה לאיזו בריאה, ועל ידי החטא והשנאה התשובה חוזרת האהבה להאיר.

ה. בשעה שהאדם חוטא הוא בעלמא דפרודא, ואז כל פרט ופרט עומד בפני עצמו, והרע הוא רע בפני עצמו, ויש לו ערך רע ומזיק. וכשהוא שב מאהבה מיד מתנוצץ עליו אור ההנהיגה של עלמא דפרודא, שהכל מתארגן בו לחטיבה אחת, ובקשור הכללי אין שום רע כלל, כי הרע מצטרף אל הטוב לתבולו ולהרים עוד יותר את יקרת ערכו. ובזה נעשים הַדְּוֹנוֹת לְזִכִּיּוֹת מַמְשׁ.

ו. אין לשער את הנחיצות של התשובה המעשית, בתקון המעשים על פי התורה והישור הגמור, לענין כל המעלות העליונות של עלית הנשמה של הכלל והפרט. התמצית המעשית חובקת היא בנקודתה האחת היותר קטנה המוני המונים של אידיאלים והגיונות רחבים, המכשירים אותה בעולם ובחיים. וכשהיא נפגמת נטל החסן של כל האידיאלים הרחבים במלא עולם, שהם מיחשים לה אותו היחש של המרחב האתרי בעל מיליונים קביקים, המתלחצים באטום גשמי אחד לחוללו בצורתו הגבישית.

ו*. כל החקמות וההשגות שבעולם אינן מפקיעות את חובת התשובה המעשית, בממש ופעל, אלא שמאירות לפניה את הדרך. כל הגדלות שבעולם אינה מזיזה כל-דהו מתבעות הקטנות, כמו שאין שום גדלה שבעולם פוטרת ומפקיעה שום תפקיד גופני, גם השפל שבשפלים. אלא שהגדלות מדריכה את האדם, בהיותו מקבל אותה בטהרתה, אף להתנהג בכל הענינים שבתקנות, באופן שגם הם יתעלו ויהיו ענינים גדולים.

שנאה לאיזו בריאה - גורם פגיעה ופירוד בין האדם למציאות, ופירוד יוצר שנאה. בעלמא דפרודא - עולם הפירוד. כל פרט ופרט עומד בפני עצמו וכו' - המבט שגרם לחטא הוא מבט התופס את העולם כנתון במאבק והתגוששות בין הטוב לרע. שב - עושה תשובה. אור ההנהיגה של עלמא דפרודא - הכוח האלוהי האחדותי שביסוד הבריאה. אין שום רע כלל - לאחר התשובה, הרע שנעשה מסייע לטוב. הרע מצטרף וכו' - למשל: כתוצאה מהחטא מתגברת באדם הסלידה מהרע וההערכה לטוב. לתבולו - תבלין לטוב. הנחיצות וכו' - הנחיצות של התשובה המעשית לעלית הנשמה למעלות העליונות. התמצית המעשית חובקת... המונים של אידיאלים - כל פרט מעשי של התורה ושל היושר המוסרי כולל בתוכו תמצית של המוני אידיאלים [הערת הרב צבי יהודה קוק]. המכשירים אותה - האידיאלים יוצאים לפועל בעולם בנקודה המעשית. וכשהיא נפגמת - קיום המצווה המעשית. שהם מיחשים לה אותו היחש של המרחב האתרי וכו' - היחס בין המעשה לאידיאלים הוא כיחס שבין האטום לחלקיקים המזעריים, ששוררים ביניהם לחצים וכוחות פיזיים שונים, והם מרכיבים את האטום. המרחב האתרי - חומר האוויר. קביקים - מידת כמות מסוימת. כל דהו - כלשהו, אפילו מעט. שום גדלה שבעולם - תפקיד מכובד.

